

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд. техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг – габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон. наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

Підсумовуючи можна зазначити, що дотримання вище зазначених стратегій подолання стресу допоможе студентам зберігати та покращувати своє ментальне здоров'я у різних кризових життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Толстов І. В. Стратегії копіngu – ефективний спосіб подолання стресу студентами в умовах воєнного стану / І. В. Толстов // Питання забезпечення якісної вищої освіти в Українському державному університеті залізничного транспорту в умовах воєнного стану : тези наук.-метод. конф. (29-30 листопада 2022 р.). - Харків : УкрДУЗТ, 2022. – С. 21-22.

2. Черніна С. М. Самостійні тренувальні заняття з фізичного виховання під час змішаного навчання / С. М. Черніна // Проблеми впровадження змішаного навчання в Українському державному університеті залізничного транспорту : тези наук.- метод. конф. кафедр ун-ту (25-26 листопада 2020 року). - Харків : УкрДУЗТ, 2020. – С. 89-90.

ТОЛСТОВ І.В., *к.філос.н., доцент*

Український державний університет залізничного транспорту

ДЕЙНЕКА В.В., *ст. викладач*

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

ЕТИКЕТ ЯК ФОРМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Як ми переконуємось щодня, у сучасному світі проблеми національних відносин не тільки не згасають, але стають все більш гострими та актуальними (агресія росії проти України, арабо-ізраїльський конфлікт та ін.). Для того, щоб подолати ці та інші протиріччя між різними народами та налагодити міжкультурний діалог необхідно мати уявлення про культуру народу, специфічні правила його поведінки. Знання традиційної культури поведінки не тільки дасть нам можливість нормально спілкуватися з представниками інших національностей, а й навчить поважати чужі звичаї, якими дивними та безглуздими вони не здавалися бина перший погляд. Тому необхідно по-новому осмислити самі феномени спілкування та поведінки, чому сприяє знайомство з особливостями етикету того чи іншого народу.

Слова «етикет» та «етика» сприймаються як близькі за значенням. І це природно. До такого сприйняття підштовхує як подібність самих слів, так й тісний зв'язок цих понять. Однак насправді ці слова зблизилися порівняно пізно. Слово «етикет» запозичене з французької, а «етика» – з латині. Французьке слово *etiquette* має два значення: 1) «ярлик», «етикетка», «напис»; 2) «церемоніал»,

«етикет» – і в свою чергу запозичене з голландського *sticke* («кілок») та спочатку позначало кілочок, до якого прив'язувався папірець з назвою товару, пізніше – і сам папірець з написом. На основі значення «напис» розвинулося більш вузьке значення – «записка з позначенням послідовності протікання церемоніальних дій» і далі – «церемоніал» [1]. Ще на початку ХХ ст. слово «етикет» могло позначати «ярлик, який наклеюється на пляшки та обгортки товарів, з позначенням назви фірми, торговця та виробника», проте за цим значенням закріпилося слово «етикетка».

Зазвичай під етикетом розуміється «сукупність правил поведінки, що стосуються зовнішнього прояву ставлення до людей (поводження з оточуючими, форми звернень та привітань, поведінка в громадських місцях, манери та одяг)» [1].

Етикет завжди реалізується у спілкуванні, але не всяке спілкування є етикетом. Будемо вважати, що будь-який акт спілкування передбачає наявність щонайменше двох партнерів, які мають певний комунікативний статус. Під етикетом у разі ми розумітимемо сукупність спеціальних прийомів і рис поведінки, з допомогою яких відбувається виявлення, підтримання та обігравання комунікативних статусів партнерів зі спілкування. Він «... передбачає низку етикетних формул у кожній комунікативній ситуації: привітання, знайомства, прощання, вибачення, прохання, компліменту тощо» [2, с. 5]. Це робоче визначення потребує, однак, цілого ряду роз'яснень та доповнень. Поки ж зазначимо, що етикет має надзвичайно невизначений феноменологічний статус та може бути розглянутий як певна система знаків, як специфічна форма регуляції людського спілкування та як особлива форма поведінки.

З того, що етикетна ситуація завжди комунікативна, випливає її принципова діалогічність. Етикет завжди діалог, навіть у тому випадку, якщо учасники спілкування розділені простором та часом. Саме тому можна говорити, наприклад, про «епістолярний етикет» або «літературний етикет». За словами А. Савченко «виконання кожного правила завжди спрямоване на певного адресата та вимагає обов'язкової відповіді (хоч би в міру «помічено»)». Етикетна поведінка зазвичай розрахована на двох адресатів – безпосереднього та дальнього («публіку»); у цьому сенсі його можна порівняти з діями акторів, орієнтованими одночасно на партнера та на зал» [3].

Комунікативні ролі учасників спілкування взаємно обумовлені; з одного боку, вони визначаються їхніми статевими та соціальними ролями, а з іншого – є функцією самої комунікації. Початку спілкування передують стадії орієнтації, коли кожен партнер вибирає свою тактику поведінки. Для того, щоб здійснити такий вибір, необхідно врахувати цілу низку параметрів

комунікативної ситуації, і насамперед співвідносити свій статус зі статусом партнера. Диференціюючими в оцінці комунікативних статусів виступають такі ознаки, як стать, вік, громадське становище, національна та конфесійна приналежність, родинні зв'язки чи їхня відсутність, ступінь знайомства та інше. У кожному даному випадку одні ознаки актуалізуються, а інші нейтралізуються. Відомо, що актуалізуються відмінності, а нейтралізуються збіги. Чим більше ознак, за якими учасники спілкування «не збігаються», тим більше ступінь етикетності ситуації та обов'язковість дотримання правил.

Отже, «етикет це загальноприйняті в тому чи іншому суспільстві, коли людей правила, норми поведінки, зокрема, і мовленнєвої (відповідно до розподілу соціальних ролей в офіційних і неофіційних ситуаціях спілкування), які, з одного боку, регулюють, з іншого – виявляють, демонструють відносини членів суспільства за приблизно такими аспектами: свій – чужий, вищий – нижчий (за рангом), старший – молодший, далекий – близький, знайомий – незнайомий і навіть приємний – неприємний» [3, с. 111]. Зрештою, всі актуальні для етикету протиставлення можуть бути представлені (згорнуті) у вигляді соціальної нерівності, бо для етикету важливий сам факт нерівності. Етикет насамперед і покликаний забезпечити спілкування нерівних (за тими чи іншими параметрами) партнерів. З цього погляду він є своєрідним «механізмом балансування» спілкування. Тому етикет – це компроміс, укладений на взаємоприйнятних умовах.

Рольова структура комунікативної ситуації у традиційній культурі має певну специфіку. По-перше, людина завжди веде себе з урахуванням того, що за нею спостерігають якісь вищі сили, причому і ритуал, і етикетна ситуація можуть бути організованими таким чином, щоб забезпечити безпосередню участь цих сил. У низці випадків один із партнерів виступає від імені Бога, померлих родичів, господарів іншого світу представником, яких він є.

По-друге, як партнер по комунікації може виступати не тільки людина, але й практично будь-який інший об'єкт, який набуває людських атрибутів в акті спілкування. Відбувається своєрідна «тотальна антропоморфізація» природи. Таким чином, правила етикету можуть дотримуватися не лише стосовно іншої людини, а й стосовно звіра, дерева, землі, а також духів предків, персонажів народної демонології тощо.

У результаті, етикет виявляється не просто набором правил поведінки, але глибоким та багатограним феноменом, що пронизує всі сфери людського життя. Він виступає важливим інструментом міжкультурної комунікації, допомагаючи людям різних культур та традицій знаходити спільну мову та розуміння.

Знання та повага до етикету різних національних та етнічних груп є ключовими елементами сучасного світу, де численні національні та культурні спільноти взаємодіють одна з одною. Етикет служить мостом, скорочуючи розрив між нами та «іншими», дозволяючи нам розуміти та поважати чужі звичаї та традиції, навіть якщо вони на перший погляд можуть здатися нам незрозумілими чи безглуздими.

Таким чином, етикет залишається актуальним та важливим інструментом для налагодження міжкультурного діалогу та подолання проблем національних відносин. Він нагадує нам, що в основі всіх взаємодій лежить повага та взаєморозуміння, і закликає нас прагнути гармонійних відносин між народами та культурами в сучасному, багатонаціональному світі.

Списоу використаних джерел

1. Білик Е.В. Сучасна енциклопедія етикету: 1000 правил і корисних порад. Донецьк: ТОВ ВКФ БАО, 2005.
2. Кузнецова Г.П. Мовленнєвий етикет у сфері соціальної культури та комунікації. URL: <http://repository.gnpu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/697/>
3. Савченко А. Етикетні правила – невід’ємна складова успішної комунікації. Мова. Суспільство. Журналістика: Збірник матеріалів і тез ХХ (ювілейної) міжнародної науково-практичної конференції з питань мовної політики в Україні, функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика»(присвячується 180-річчю Університету). Київ. ВПЦ «Київський університет», 2014. 152 с.

ХАРЛАМОВА О.М., старший викладач

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

МОВНІ ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ РІЗНИМИ МОВАМИ

У нашому все більш взаємопов’язаному світі інформаційне суспільство змінило спосіб спілкування та доступу до інформації. Цифрова ера запропонувала безпрецедентний доступ до великої кількості даних і знань. Проте ця трансформація породжує фундаментальне питання: як мова впливає на наш доступ до цього величезного моря інформації? Мовні права та доступ до інформації різними мовами стали центральними питаннями цифрової епохи. У цій статті досліджується важливість мовних прав, проблеми забезпечення справедливого доступу до інформації та зміна ролі технологій у подоланні мовних бар’єрів.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

ЛАПЕНКО Р., НАЗАРЕНКО І.Л. Формування іншомовної компетентності студентів у говорінні: основні типи вправ	68
ЛУЧКО О.Р., ДОВЖЕНКО С.С. Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання молоді в умовах дистанційного навчання	70
ЛУЧКО О.Р., КРИКУНОВА Д. Професійно-прикладна фізична підготовка залізничника у сучасній системі вищої освіти	72
ЛЯХ В.В. Чи можлива альтернатива глобалізації?	75
МОСКВІН Я. В. Консерватизм: актуальні та вічні питання	77
НАЗАРЕНКО І.Л. Використання методики CLIL у викладанні економіки англійською мовою студентам-філологам УкрДУЗТу	79
НЕШКО С.І. Роль перекладача, як технічного комунікатора в умовах глобалізації	84
НОС Н.М. Климентій Зіновійв – неординарний представник українського бароко	86
ПАВЛОВ В.І. Vita Activa як передумова приреченості сучасної людини (аналіз концепції Ганни Арендт)	87
ПАНКОВ Г.Д. Технологія протидії безчестю в сповідальному дискурсі (на прикладі Великого покаянного канону Андрія Критського)	91
ПАНОВ В.Я. Декілька проблем, що підіймають lingua francas в сучасному суспільстві	93
РАДЧЕНКО І.Б. Особливості мовної комунікації в Інтернеті	96
РЖАВСЬКА Ю.В. Формування ціннісних орієнтацій молоді засобами фізичного виховання і спорту в європейському контексті	98
РЖАВСЬКА Ю.В., КОНОВАЛОВА К.О. Формування здорового способу життя молоді в умовах сьогодення	101
САЖИНА Т.М. Міжкультурна комунікація та проблеми навчання іноземних мов	103
СНІЖКО І.А., КОЛЕСНИК Т.К. Передумови, причини та рушійні сили взяття Сеути португальцями в 1415 році	105
ТУТАР О.В., АЛІМОВА V.M. Kunstphilosophie in der modernen Ukrainischen und Deutschen kultur	109
ТОЛСТОВ І.В., ВОЛОШИНА О.М. Стратегії подання стресу студентами під час дистанційного навчання	114
ТОЛСТОВ І.В., ДЕЙНЕКА В.В. Етикет як форма міжкультурної комунікації	116
ХАРЛАМОВА О.М. Мовні права та інформаційне суспільство: доступ до інформації різними мовами	119
ЦИГАНОВСЬКА Н.В., ДАНИЛ'ЯН В.О. Паркур: спорт чи молодіжна субкультура?	121
ЧАПЛИГІН О.К., СУК О.Є., ГЛУХОВ А.О. Соціальна трансформація як наслідок глобалізаційних змін	123
ЧЕРНИШОВ В.В. Міфотворчість як суспільно-політична творчість особистості: спроба філософського аналізу	126

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.